

година, то тези данни са налични от 2004 година до настоящия момент, т.е. до 2015 година. Натрупалият се по този начин динамичен ред не е много дълъг, но все пак позволява статистически анализ. Тази информация позволява да проследим тенденциите в интереса към получаване на висше образование в специалностите на Философски факултет.

Тези тенденции биха могли да са от четири различни типа:

- липса на тенденция, т.е. стабилен постоянен интерес към специалностите на Философски факултет;
- възходяща тенденция, т.е. повишаващ се интерес към специалностите на Философски факултет;
- низходяща тенденция, т.е. намаляващ интерес към специалностите на Философски факултет;
- произволно вариране, т.е. липса на еднозначна ситуация или на характерни, устойчиви детерминанти в разволя на ситуацията.

От своя страна, най-притеснителната ситуация би била наличието на низходяща тенденция. Това би било основание да се търсят причините за такава неблагоприятна ситуация и начини за нейното преодоляване. Тези причини основно биха могли да бъдат разделени в две групи:

- външни за Философски факултет – демографски спад, намаляване на броя на завършващите средно образование и други подобни;
- вътрешни за Философски факултет, свързани основно с това какво и как се преподава, каква реализация имат завършващите и т.н. Ако тази хипотеза се окаже вярна, то резултатът от анализа на данните би отвел към изводи за необходима управленска намеса за промяна на устойчивия низходящ тренд. Това е основанието да смятаме, че настоящият анализ е особено важен за бъдещето на Философски факултет.

2. МЕТОД

Според статистическата теория един временен (динамичен) ред съдържа четири компонента:

Трайна тенденция (тренд);

Сезонен компонент;

Циклически компонент;

Случаен компонент (Velichkova, 1981: 13-14; Oakshott, 2009: 333)

Трендът е „събирателно понятие, което включва всички систематични елементи на изменението в изследваното явление, определящи направлението на неговото развитие. Причините, под влияние на които се формира трендът, се класифицират като съществени, закономерно действащи причини. Те действат в сравнително по-продължителни интервали от време.“ (Velichkova, 1981: 13)

„В най-тесен смисъл под сезонни колебания се разбира периодично повтарящи се вътрешногодишни колебания с еднаква амплитуда, които са

предизвикани от стопанските и климатичните особености на различните годишни времена или на отделните месеци“. (Velichkova, 1981: 153) Специфично за сезонния компонент е, че „могат да се изброят обаче и други явления, които имат подобен характер, като в резултат на човешката дейност съдържат вътрешни колебания с еднаква амплитуда, но се проявяват в по-къси интервали от време... Такива колебания, които съответстват на еднакъв и строго определен периодичен ритъм в определена причинна връзка даже и когато периодът не е равен на година, се наричат също сезонни“ (Velichkova, 1981: 153) Тъй като в случая данните са годишни, анализът на сезонни колебания е неприложим.

„Цикличните колебания са периодично повтарящи се колебания в рамките на определен интервал от време.“ (Velichkova, 1981: 184). В случая динамичният ред от 12 последователни години е прекалено къс за търсенето на някакви циклични колебания.

Тоест единствените два възможни компонента на динамиката, които анализът може да открие са трендът и случайните колебания. Това обаче не е само техническа подробност, т.е. изследваме тренда не само защото само това е възможно да направим, но и заради това, че анализът на тренда разкрива тази част от динамиката, която се обяснява от **съществени причини с дълготрайно въздействие**, както беше споменато по-горе. А именно трайно действащите причини за промяна на броя на кандидат-студентите са важни от управленска гледна точка.

Анализът протича в следния ред:

1. Най-напред от изходните данни са изчислени темповете на растеж при постоянна основа, които показват „колко пъти се е изменила стойността на изследваната характеристика през наблюдавания период спрямо стойността на същата характеристика през фиксиран период, избран за база“ (Haralampiev, 2012: 147). За база е избрана 2004 година, т.е. броят на кандидат-студентите през 2004 е приет за 100,0% и спрямо него е показано колко пъти се е променил броят на кандидат-студентите през всяка следваща година.

2. След това трендът е изследван с експоненциален модел. Основанията за това са, че регресионният коефициент на експоненциалния модел „съответства на средния темп на растеж“ (Haralampiev, 2012: 157), а, както беше отбелязано по-горе, са използвани темповете на растеж, а не изходните данни. За удобство на интерпретацията от средните темпове на растеж са изчислени средните темпове на прираст, които показват с колко процента средногодишно се изменя броят на кандидат-студентите.

Очакването е да се установи наличието на някакъв разпознаваем модел и на второ място да се установи посоката на развитие, очертана от този модел. Не на последно място – задачата е да се прецени дали има общ модел за Философски факултет или моделите са специфични за всяка отделна специалност. В първия случай управленските решения би следвало да се вземат именно на факултетно равнище, докато във втория управленската отговорност е повече на равнище отделни специалности. И още нещо, в първия случай можем да предположим, че

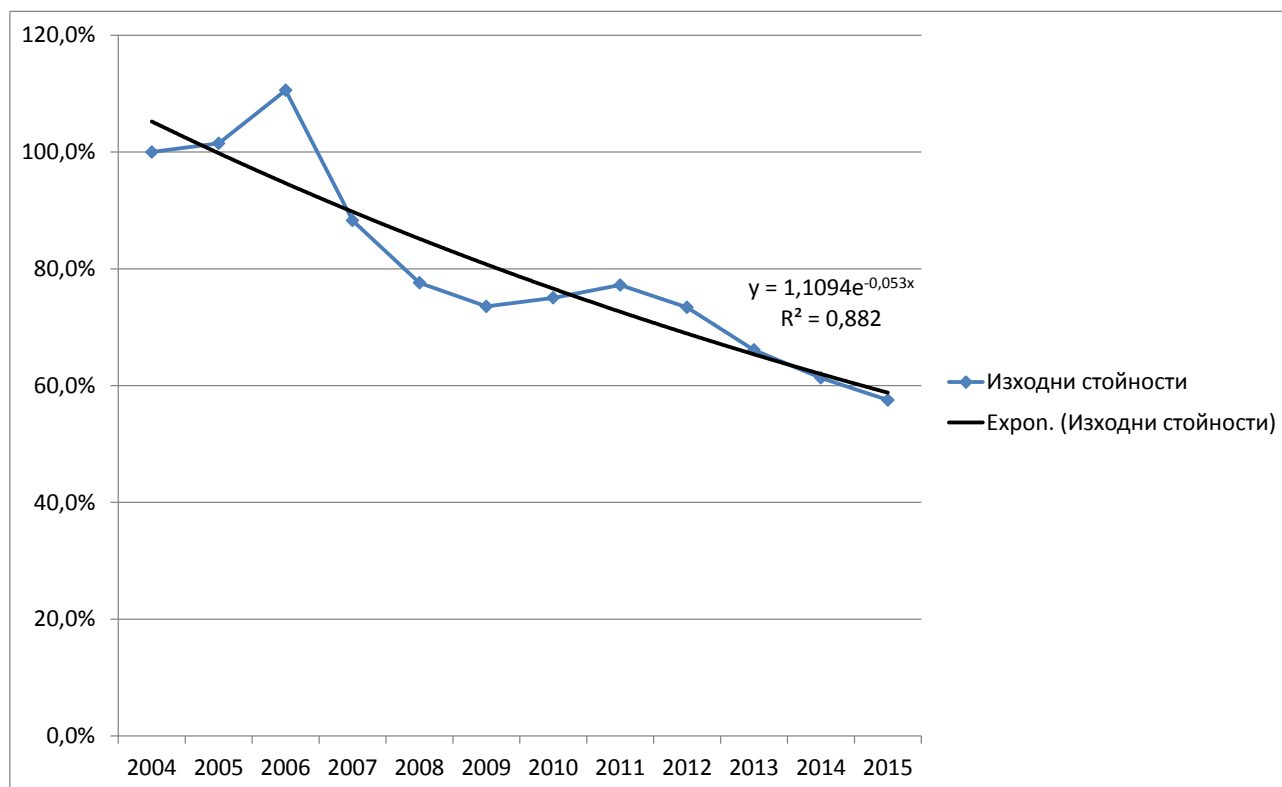
външните причини са имали по-голямо влияние, доколкото те са общи за всички специалности, докато във втория случай можем да предположим, че вътрешните причини са имали по-голямо влияние, доколкото те са специфични за различните специалности.

3. РЕЗУЛТАТИ

3.1. Обобщени резултати от анализа на данните за целия университет

За общия брой на кандидат-студентите за целия университет експоненциалният модел е адекватен и обяснява 88,2% от дисперсията на изходните стойности. Общият брой на кандидат-студентите за целия университет намалява средногодишно с 5,3%.

Фиг. 1. Динамика на общия брой на кандидат-студентите в СУ „Св. Климент Охридски“

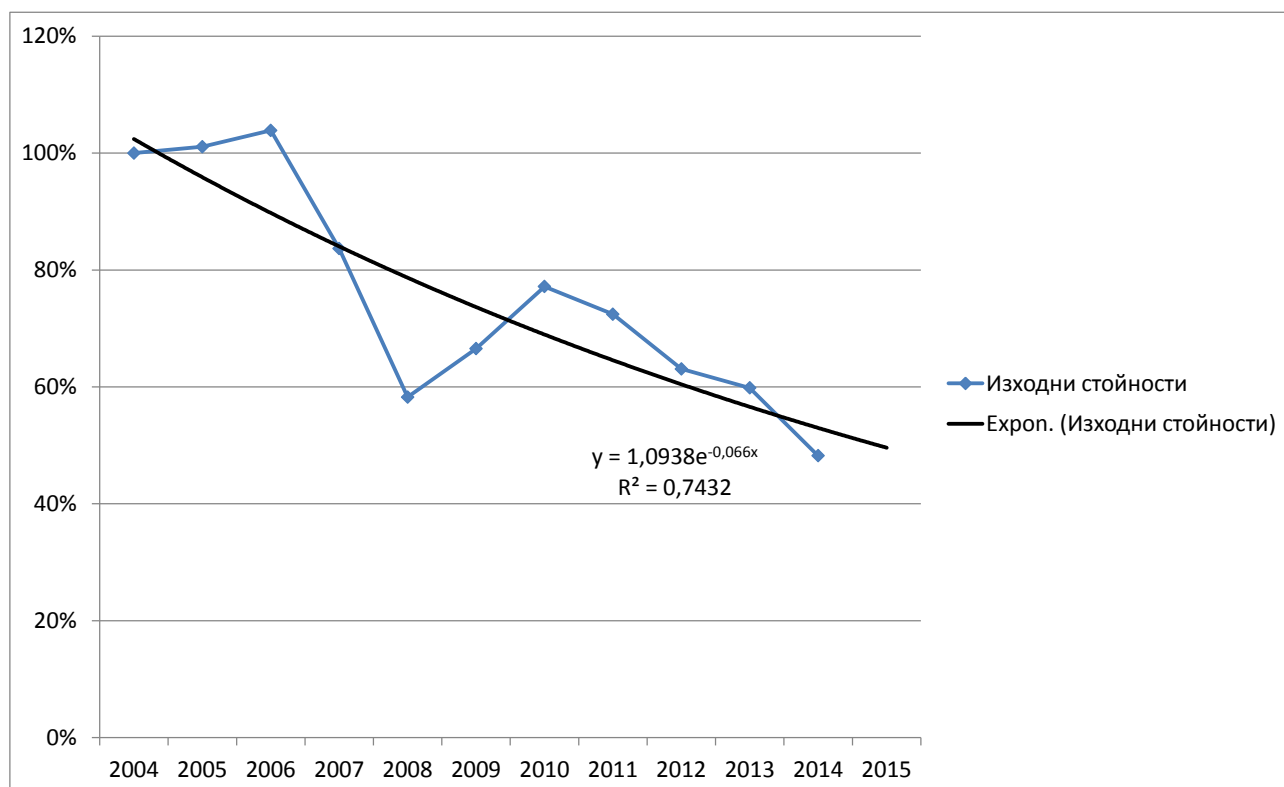

Тези резултати очертават общата рамка, спрямо която ще бъдат съотнесени резултатите на Философски факултет.

3.2. Обобщени резултати от анализа на данните на факултетно равнище

За общия брой на кандидат-студентите за целия факултет експоненциалният модел е адекватен и обяснява 74,3% от дисперсията на изходните стойности. Общият брой на кандидат-студентите за целия факултет намалява средногодишно с 6,6%.

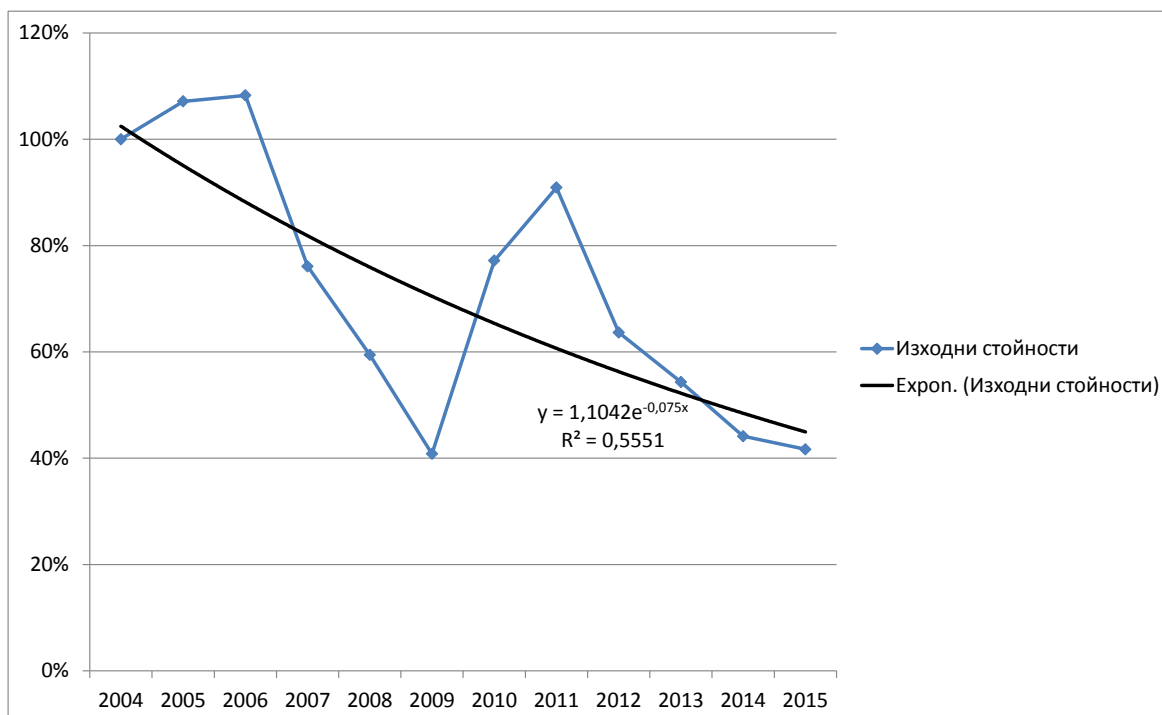
Фиг. 2. Динамика на общия брой на кандидат-студентите във Философски факултет

От сравняването на фиг. 1 и фиг. 2 може да се направи изводът, че тенденциите в намаляването на броя на кандидат-студентите във Философски факултет и в университета като цяло са сходни, но все пак общият брой на кандидат-студентите във Философски факултет намалява по-бързо отколкото общия брой на кандидат-студентите на университета като цяло.

За броя на кандидат-студентите, посочили коя да е специалност от Философски факултет като първо желание, експоненциалният модел е адекватен и обяснява 55,5% от дисперсията на изходните стойности. Броят на кандидат-студентите, посочили коя да е специалност от Философски факултет като първо желание, намалява средногодишно със 7,5%.

Фиг. 3. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили коя да е специалност от Философски факултет като първо желание

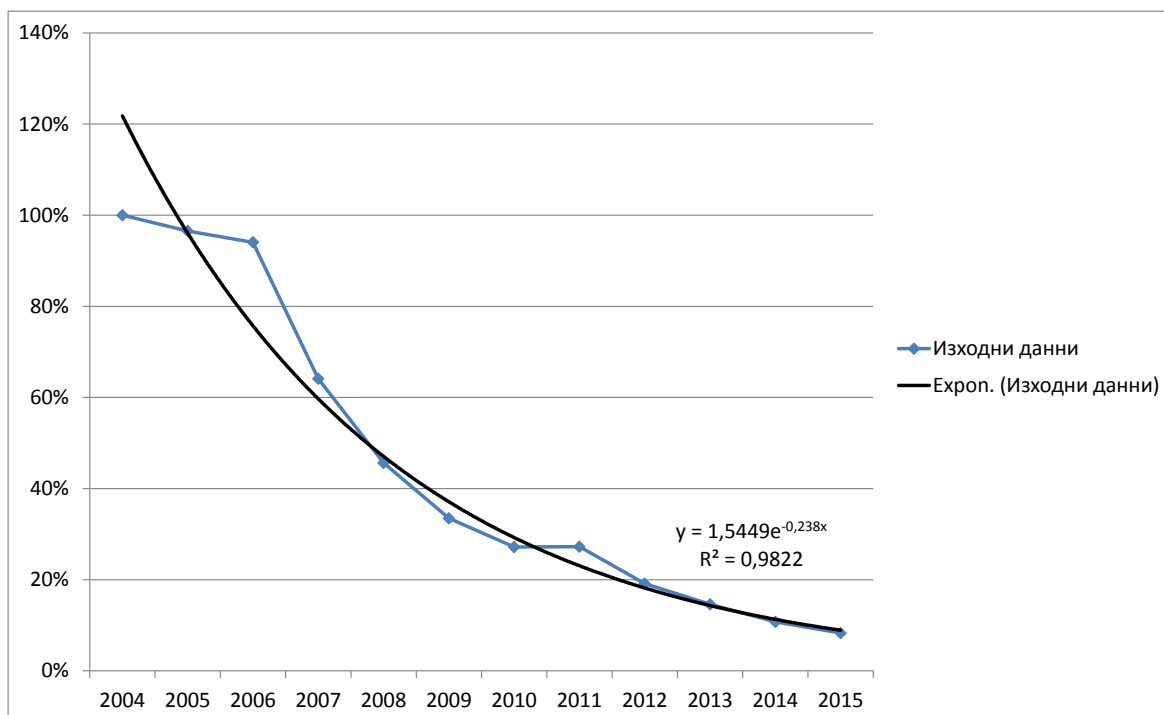

Както се вижда от фиг. 2 и фиг. 3, очертаните модели също са доста сходни, т.е. макар интересът към първа специалност и към която и да е поредна специалност да са различни величини, зад които стоят различни лични мотивации и основания за записване, то наличието на два еднотипни модела говори за наличието на общ социален процес като основание на тенденциите, отразени в двата модела.

3.3. Обобщени резултати от анализа на данните за специалност „Философия“

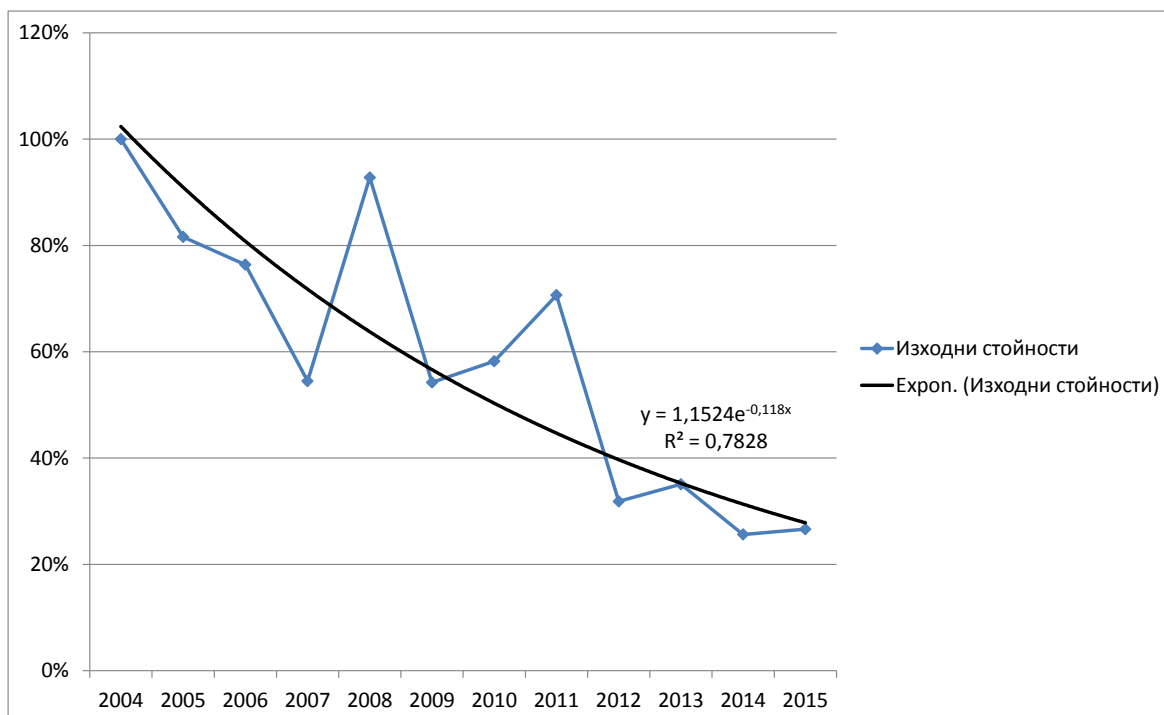
За броя на кандидат-студентите за специалност „Философия“ експоненциалният модел е адекватен и обяснява 98,2% от дисперсията на изходните стойности. Общият брой на кандидат-студентите за специалност „Философия“ намалява средногодишно с 23,8%.

Фиг. 4. Динамика на общия брой на кандидат-студентите за специалност „Философия“

За броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Философия“ като първо желание, експоненциалният модел е адекватен и обяснява 78,3% от дисперсията на изходните данни. Броят на кандидат-студентите, посочили специалност „Философия“ като първо желание, намалява средногодишно с 11,8%.

Фиг. 5. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Философия“ като първо желание

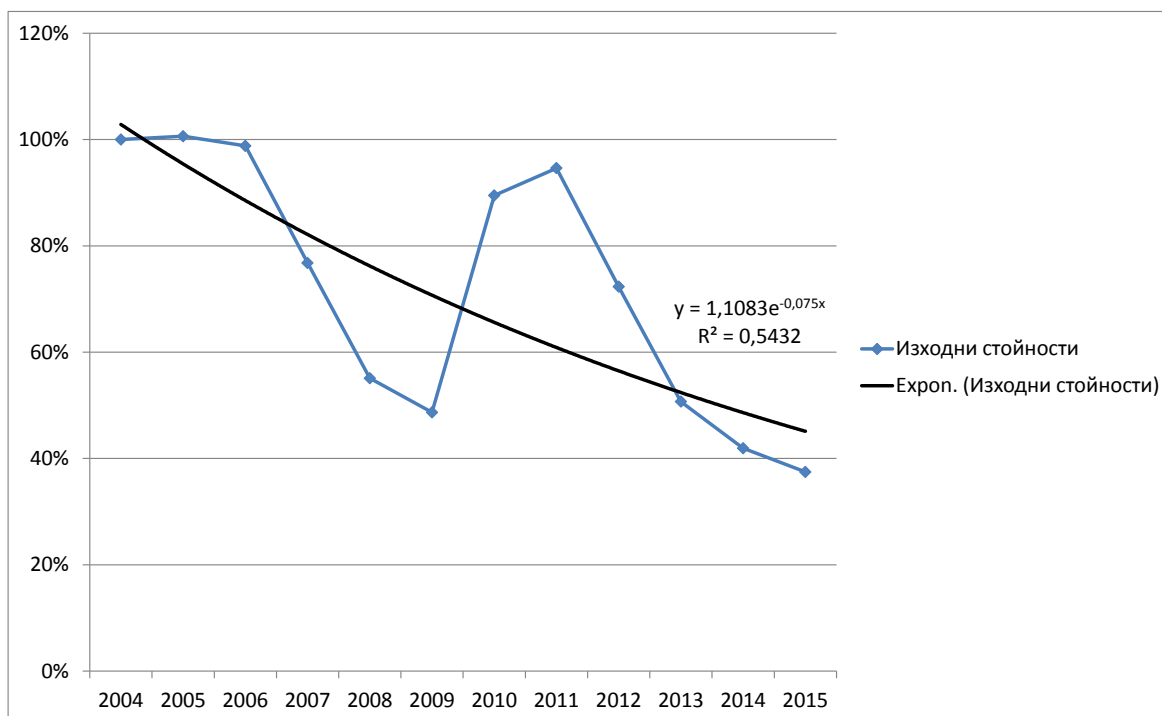

Първият пик през 2008 година може да се обясни с въвеждането през тази година на матурите като начин за прием в специалност „Философия“. Този пик обаче не променя общата тенденция на спад в броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Философия“ като първо желание.

3.4. Обобщени резултати от анализа на данните за специалност „Психология“

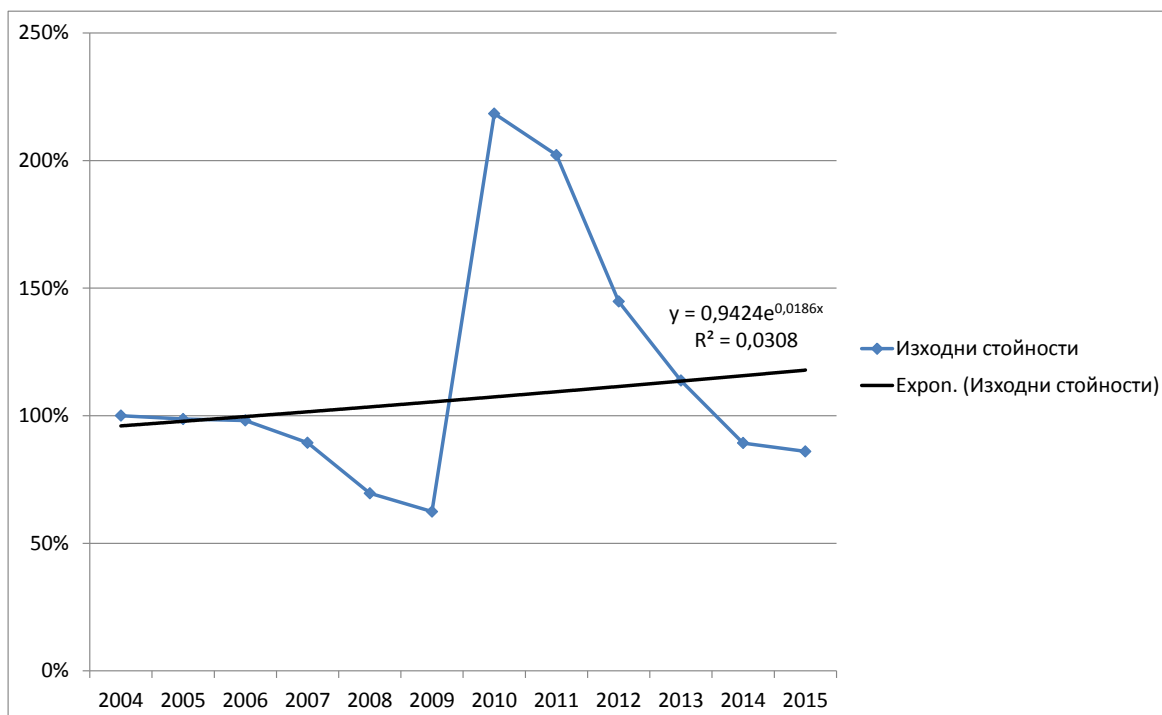
За броя на кандидат-студентите за специалност „Психология“ експоненциалният модел е адекватен и обяснява 54,3% от дисперсията на изходните стойности. Общият брой на кандидат-студентите за специалност „Психология“ е намалявал средногодишно със 7,5%.

Фиг. 6. Динамика на общия брой на кандидат-студентите за специалност „Психология“

За броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Психология“ като първо желание, експоненциалният модел не е адекватен.

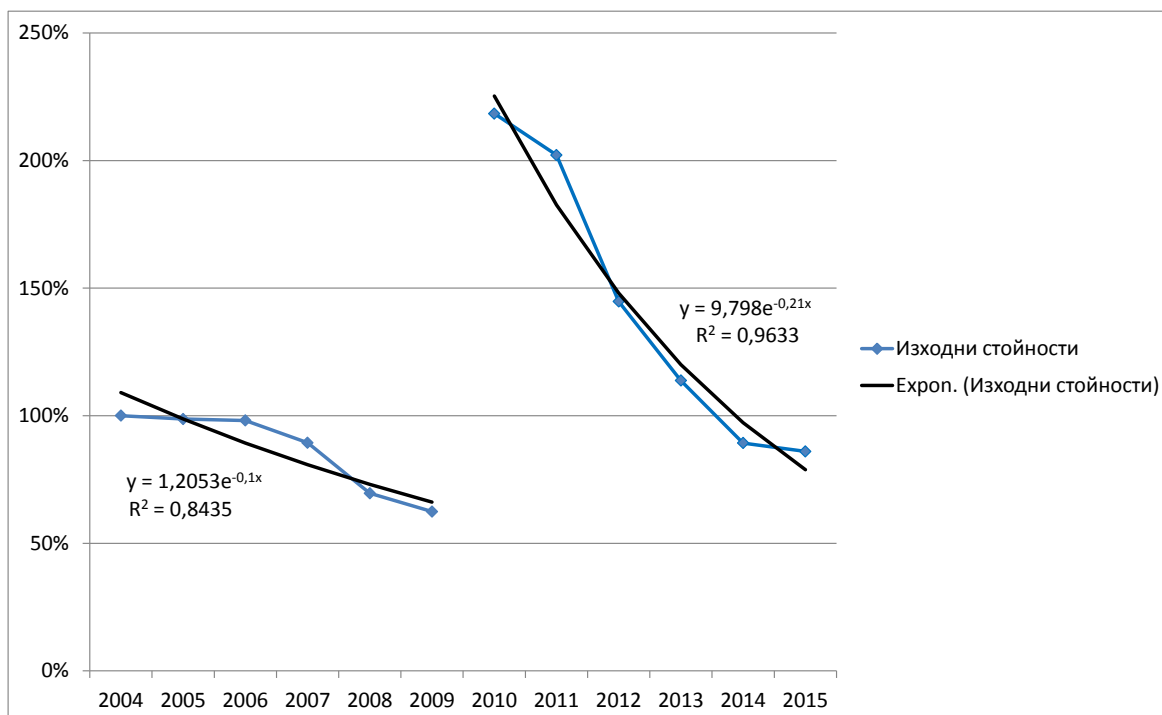
Фиг. 7. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Психология“ като първо желание

Както личи от фиг. 7, може би е по-добре да се направят два отделни модела – за 2004-2009 година и за 2010-2015 година. Още повече, че 2010 е и годината, през която в специалност „Психология“ е въведена матурата като начин за прием на кандидат-студенти.

След разделянето на периода на два подпериода двата модела вече са адекватни. Моделът за 2004-2009 година обяснява 84,4% от дисперсията на изходните стойности, а моделът за 2010-2015 година обяснява 96,3% от дисперсията на изходните стойности. През периода 2004-2009 година броят на кандидат-студентите, посочили специалност „Психология“ като първо желание, е намалявал средногодишно с 10,0%, а през периода 2010-2015 година броят на кандидат-студентите, посочили специалност „Психология“ като първо желание, е намалявал средногодишно с 21,0%.

Фиг. 8. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Психология“ като първо желание

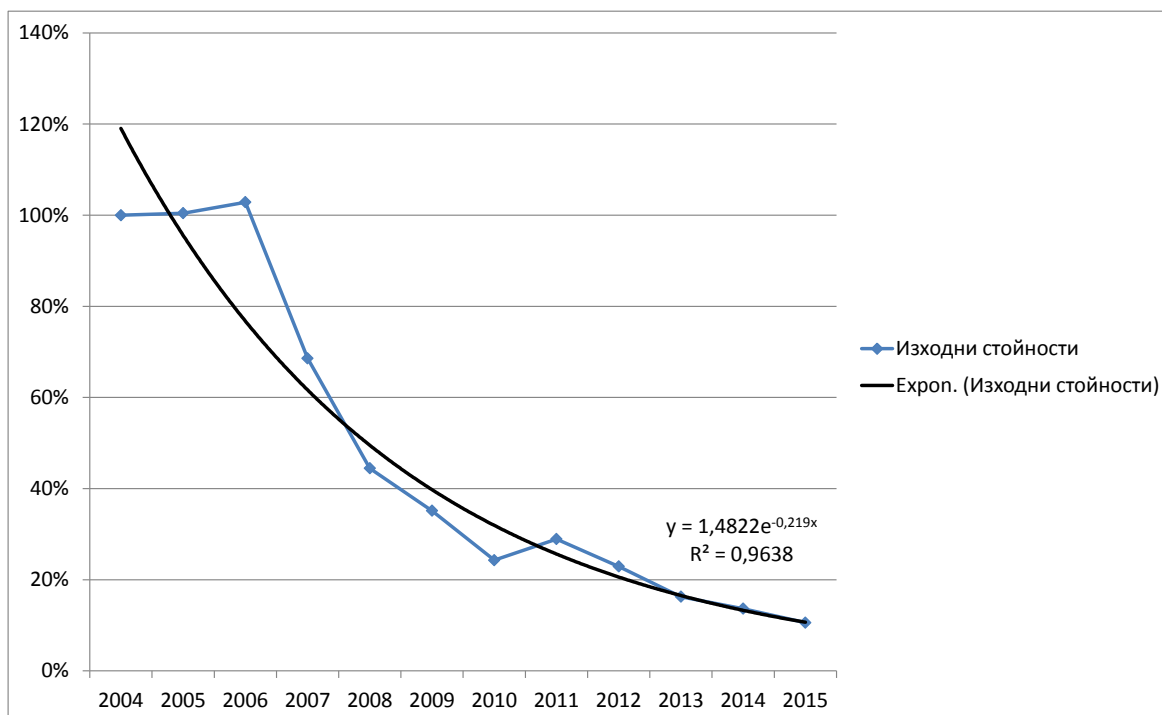

Както се вижда много ясно от фиг. 8, въвеждането на резултатите от матуратата като вход в специалността само моментно прекъсват реализацията на модела, но след този единичен момент интензитетът на загуба на интерес към специалност „Психология“ се усилва. С други думи, взетото управленско решение не е засегнало основната, съществена причина за наличието на тренда и, логично, той продължава да набира сила.

3.5. Обобщени резултати от анализа на данните за специалност „Социология“

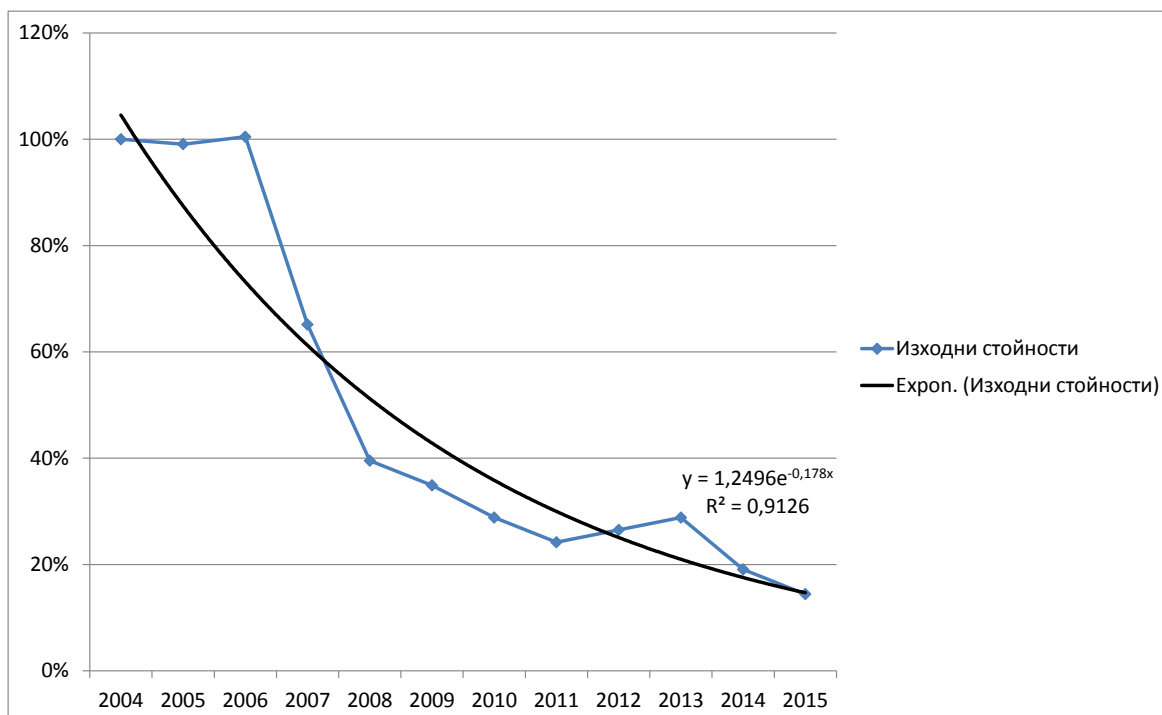
За броя на кандидат-студентите за специалност „Социология“ експоненциалният модел е адекватен и обяснява 96,4% от дисперсията на изходните стойности. Общият брой на кандидат-студентите за специалност „Социология“ е намалявал средногодишно с 21,9%.

Фиг. 9. Динамика на общия брой на кандидат-студентите за специалност „Социология“

За броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Социология“ като първо желание, експерименталният модел е адекватен и обяснява 91,3% от дисперсията на изходните стойности. Броят на кандидат-студентите, посочили специалност „Социология“ като първо желание, е намалявал средногодишно със 17,8%.

Фиг. 10. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Социология“ като първо желание

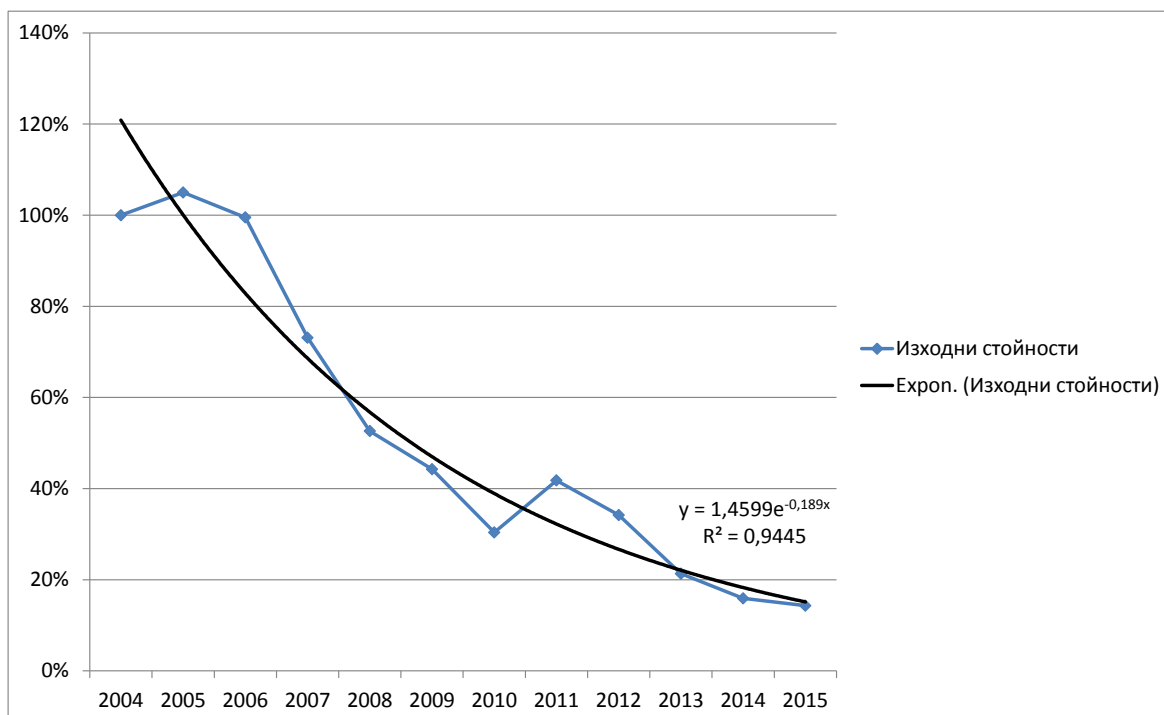

В специалност „Социология“ матурата е въведена като начин за прием от 2013 година, и води до нарастване, което се продължава предхождащото повишаване на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Социология“ като първо желание, но след тази година отново следва спад. С други думи, повтореното с отстъп във времето управленско решение, вече доказало се като неефективно в другите специалности на Философски факултет, има същия незначителен ефект – като разликата е само в това, че моментната флукутация е много по-слабо изразена.

3.6. Обобщени резултати от анализа на данните за специалност „Политология“

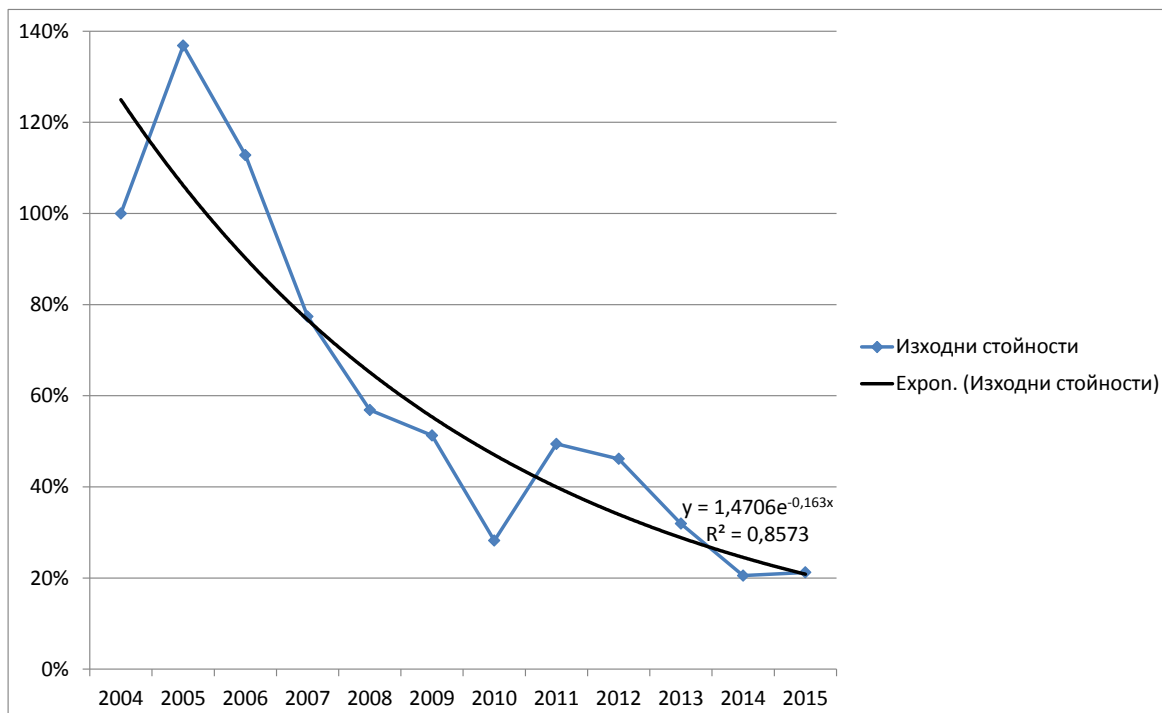
За броя на кандидат-студентите за специалност „Политология“ експоненциалният модел е адекватен и обяснява 94,5% от дисперсията на изходните стойности. Общият брой на кандидат-студентите за специалност „Политология“ е намалявал средногодишно с 18,9%.

Фиг. 11. Динамика на общия брой на кандидат-студентите за специалност „Политология“

За броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Политология“ като първо желание, експоненциалният модел е адекватен и обяснява 85,7% от дисперсията на изходните стойности. Броят на кандидат-студентите, посочили специалност „Политология“ като първо желание, е намалявал средногодишно с 16,3%.

Фиг. 12. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Политология“ като първо желание

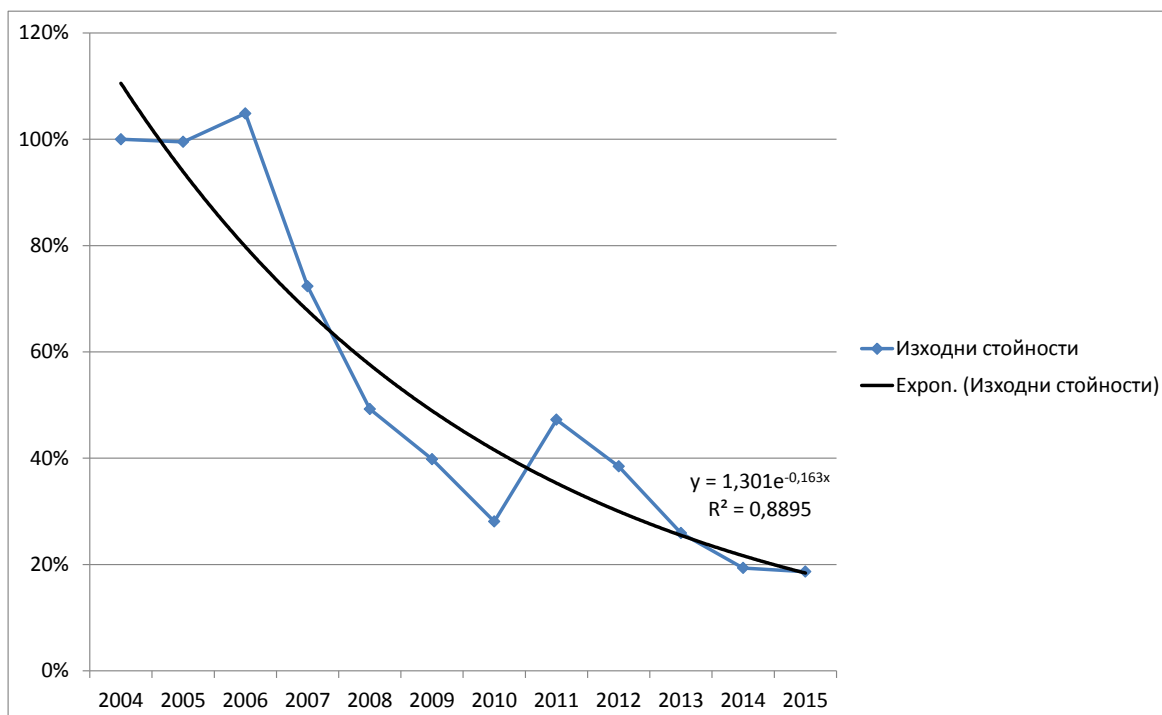

Покачването през 2011 година на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Политология“ като първо желание, може да се обясни с въвеждането на матурите като начин за прием, но след тази година трендът отново става низходящ. Т.е. навсякъде виждаме една и съща първоначална реакция на кандидат-студентите към промяната в начина прием, но и една и съща последваща реакция в годините след въвеждането на тази промяна.

3.7. Обобщени резултати от анализа на данните за специалност „Публична администрация“

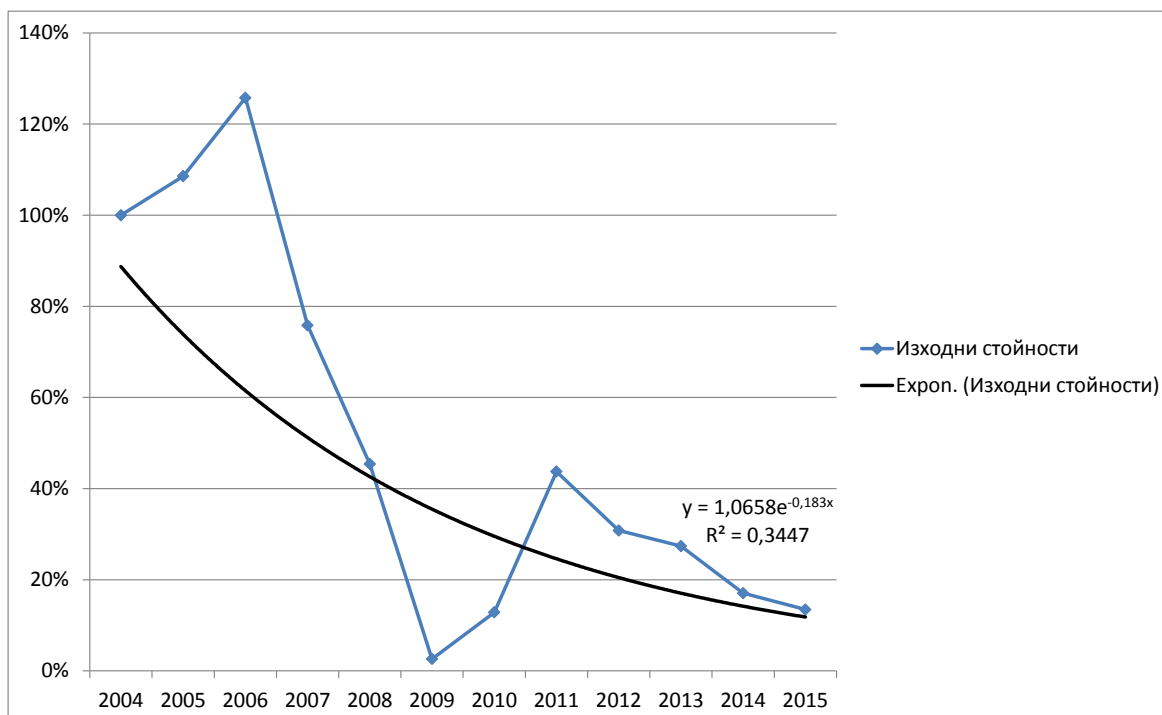
За общия брой на кандидат-студентите за специалност „Публична администрация“ експоненциалният модел е адекватен и обяснява 88,9% от дисперсията на изходните стойности. Броят на кандидат-студентите за специалност „Публична администрация“ е намалявал средногодишно с 16,3%.

Фиг. 13. Динамика на общия брой на кандидат-студентите за специалност „Публична администрация“

За броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Публична администрация“ като първо желание, експоненциалният модел е адекватен и обяснява 34,5% от дисперсията на изходните стойности. Броят на кандидат-студентите, посочили специалност „Публична администрация“ като първо желание е намалявал средногодишно с 18,3%.

Фиг. 14. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Публична администрация“ като първо желание

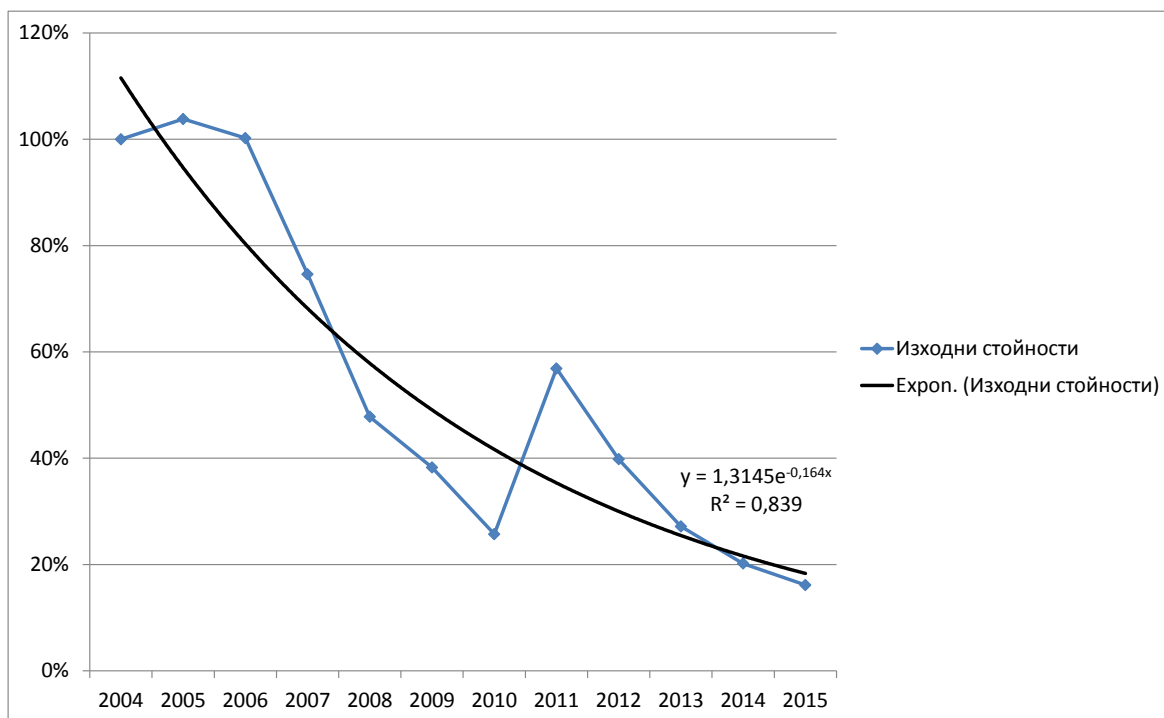

Приемът с матури от в специалност „Публична администрация“ стартира през 2011 година, като продължава нарастването от предходната година на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Публична администрация“ като първо желание, но след 2011 година отново следва спад.

3.8. Обобщени резултати от анализа на данните за специалност „Културология“

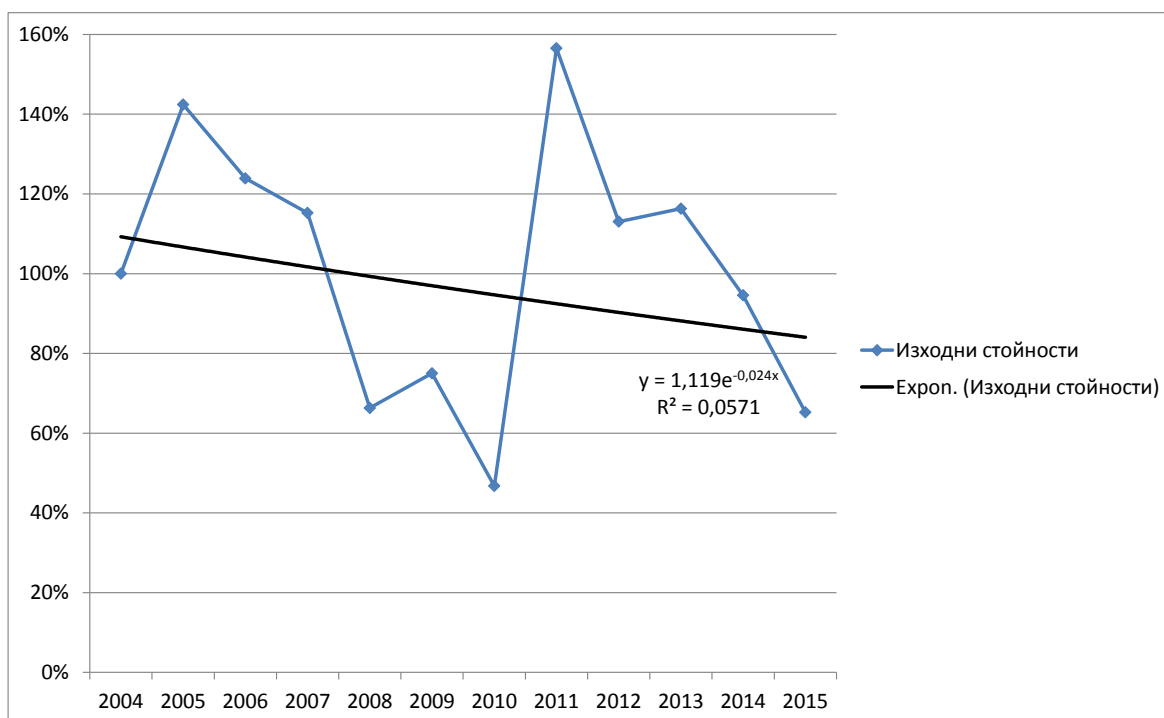
За броя на кандидат-студентите за специалност „Културология“ експоненциалният модел е адекватен и обяснява 83,9% от дисперсията на изходните стойности. Общият брой на кандидат-студентите за специалност „Културология“ е намалявал средногодишно с 16,4%.

Фиг. 15. Динамика на общия брой на кандидат-студентите за специалност „Културология“

За броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Културология“ като първо желание, експоненциалният модел не е адекватен.

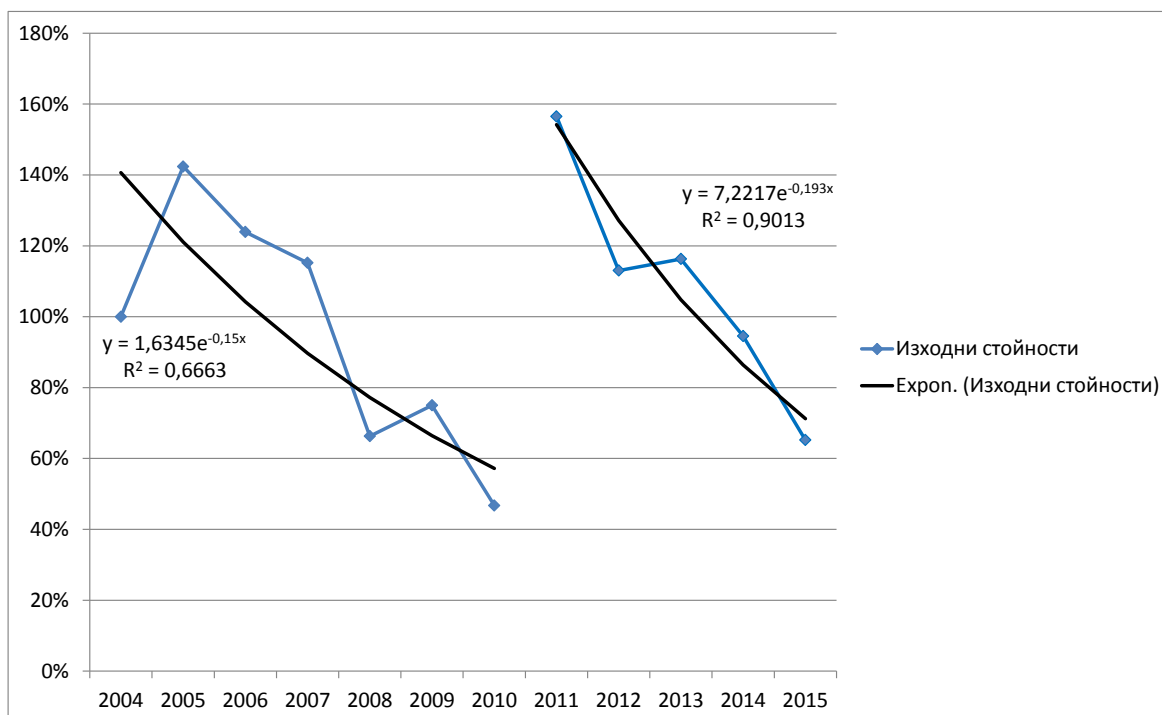
Фиг. 16. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Културология“ като първо желание

Както и при специалност „Психология“, и тук периодът може да се раздели на два подпериода, само че сега е по-подходящо те да са 2004-2010 година и 2011-2015 година. Още повече, че 2011 година е началната година на прием с матури в специалност „Културология“.

След разделянето на периода и двата модела са адекватни. През периода 2004-2010 година 66,6% от дисперсията на изходните стойности се обяснява от модела. През периода 2011-2015 година 90,1% от дисперсията на изходните стойности се обяснява от модела. През периода 2004-2010 година броят на кандидат-студентите, посочили специалност „Културология“ като първо желание, е намалявал средногодишно с 15,0%. През периода 2011-2015 година броят на кандидат-студентите, посочили специалност „Културология“ като първо желание, е намалявал средногодишно с 19,3%.

Фиг. 17. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Културология“ като първо желание

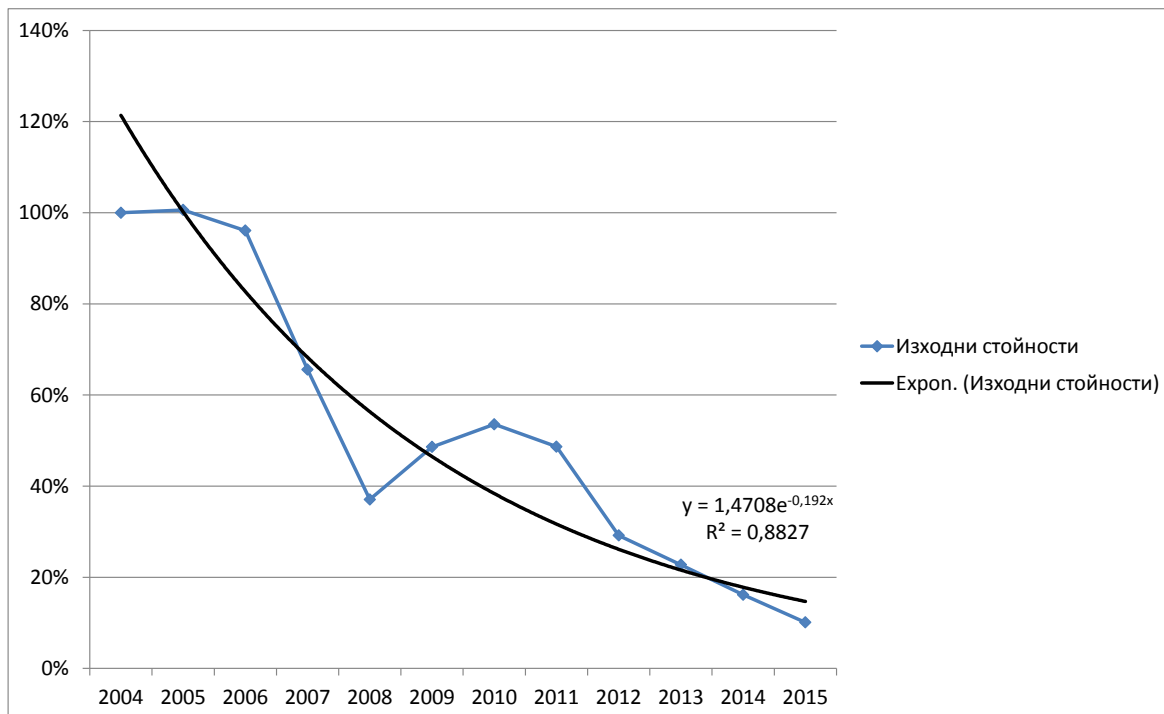
Както се вижда от графиката отново разликата между двата под-модела е само в това, че вторият отразява по-остра загуба на кандидат-студентски интерес към специалността.

3.9. Обобщени резултати от анализа на данните за специалност „Библиотечно-информационни науки“

За броя на кандидат-студентите за специалност „Библиотечно-информационни науки“ експоненциалният модел е адекватен и обяснява 88,3% от дисперсията на изходните стойности. Общият брой на кандидат-студентите за

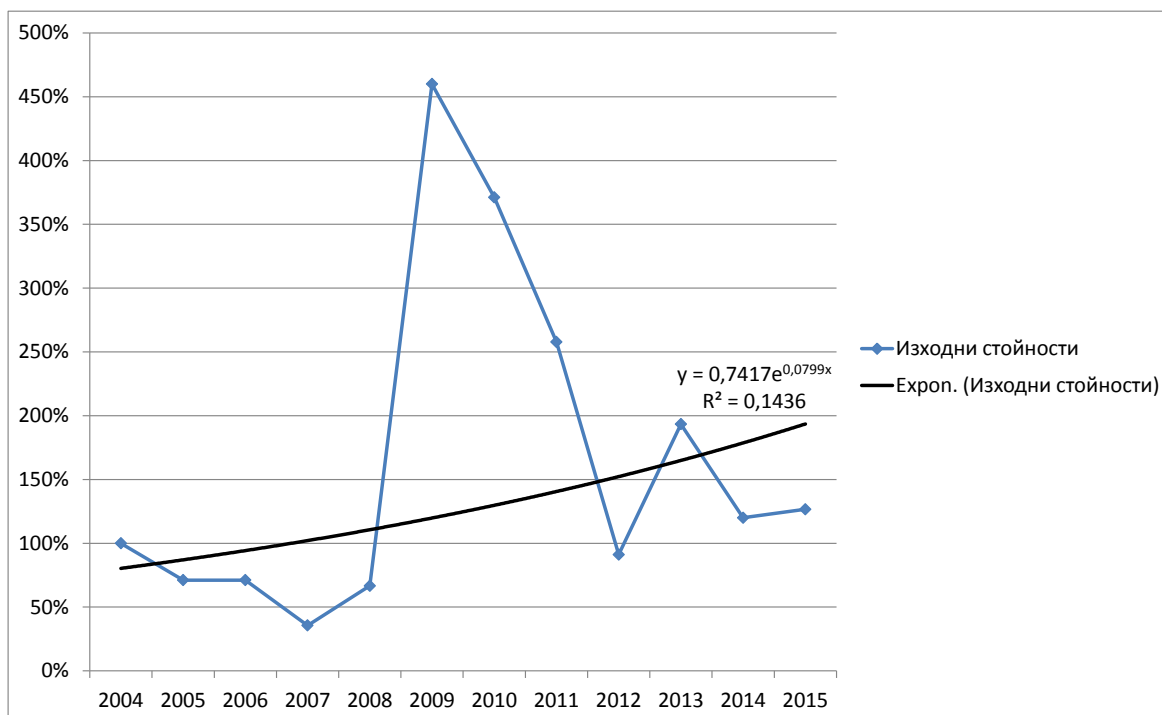
специалност „Библиотечно-информационни науки“ е намалявал средногодишно с 19,2%.

Фиг. 18. Динамика на общия брой на кандидат-студентите за специалност „Библиотечно-информационни науки“

За броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Библиотечно-информационни науки“ като първо желание, експоненциалният модел не е адекватен.

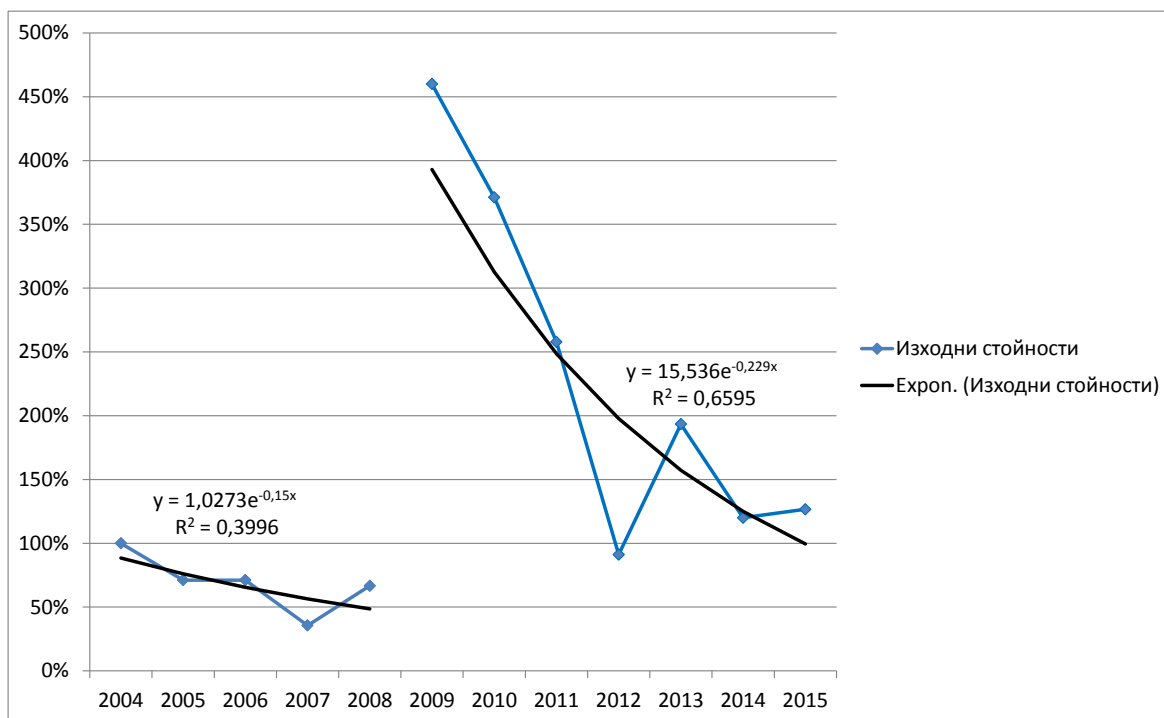
Фиг. 19. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Библиотечно-информационни науки“ като първо желание

Отново разделянето на периода на подпериоди като че ли ще свърши работа, но този път подпериодите са 2004-2008 година и 2009-2015 година, като 2009 е годината, в която за първи път в специалност „Библиотечно-информационни науки“ се извършва прием с матури.

След разделянето моделът за периода 2004-2008 година не е адекватен. От фиг. 20 изглежда, че моделът е добър, но динамичният ред е доста къс, което най-вероятно води до определянето му като неадекватен. Моделът за периода 2009-2015 година е адекватен. През периода 2009-2015 година 66,0% от дисперсията на изходните стойности се обяснява от модела. Другият модел няма да бъде коментиран, тъй като не е адекватен. През периода 2009-2015 година броят на кандидат-студентите за специалност „Библиотечно-информационни науки“ по първо желание е намалявал средногодишно с 22,9%.

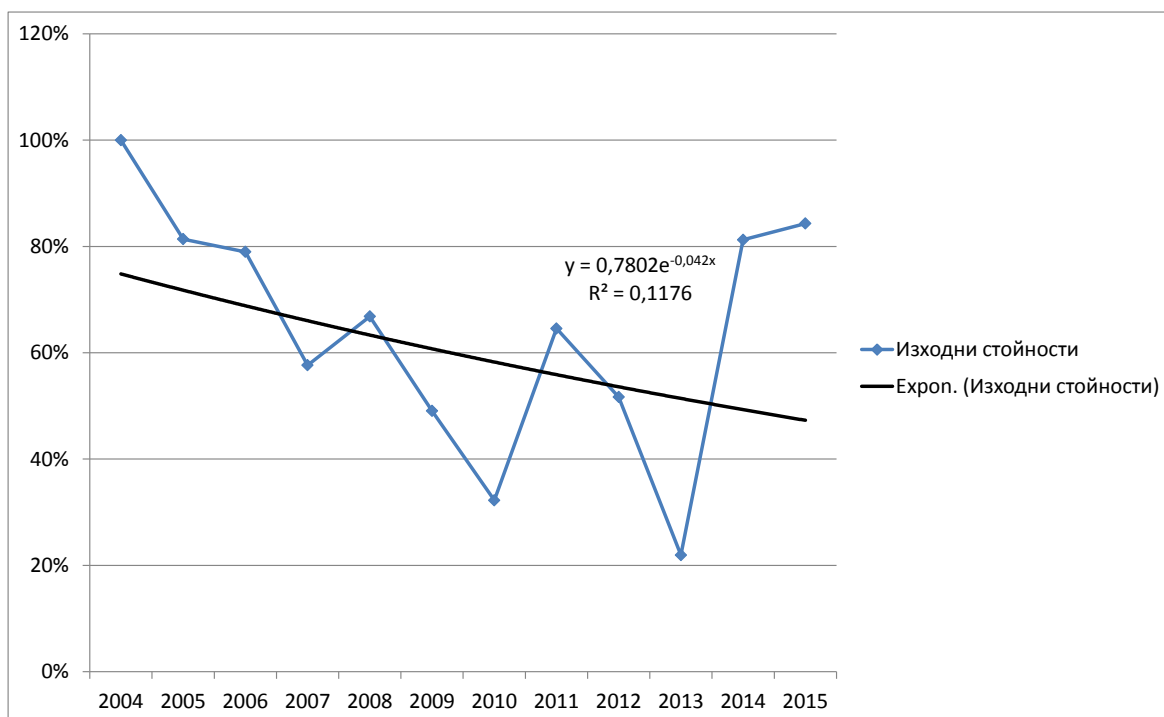
Фиг. 20. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Библиотечно-информационни науки“ като първо желание

3.10. Обобщени резултати от анализа на данните за специалност „Европеистика“

За броя на кандидат-студентите за специалност „Европеистика“ експоненциалният модел не е адекватен.

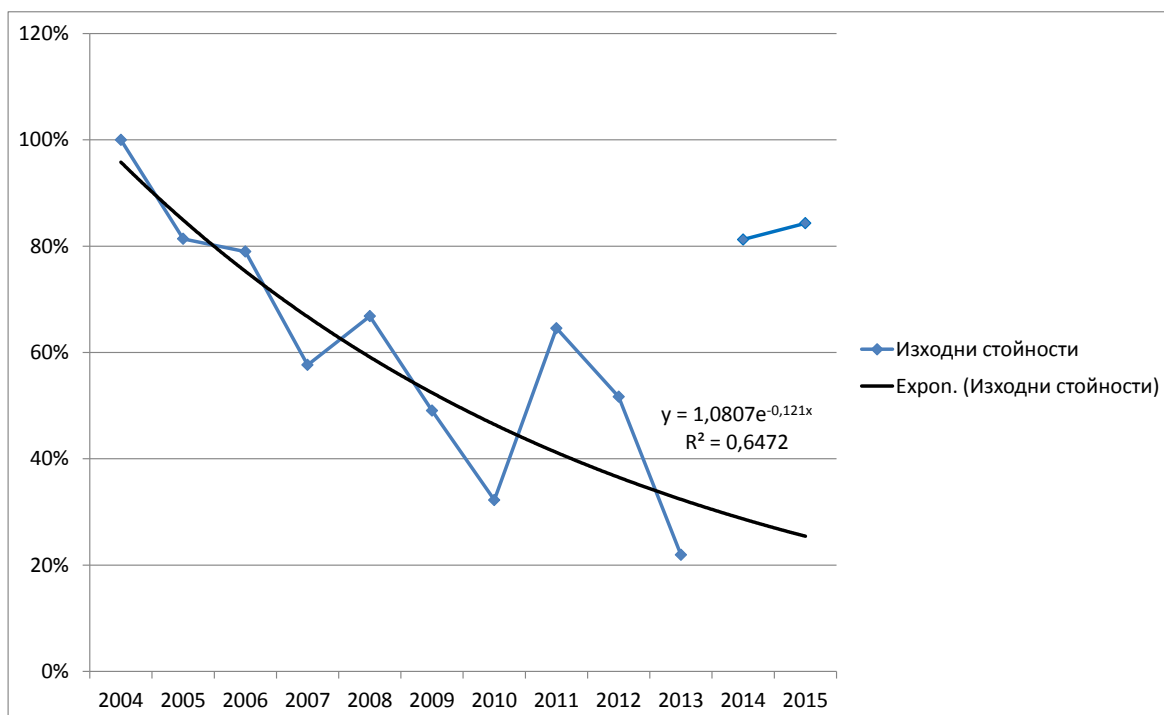
Фиг. 21. Динамика на общия брой на кандидат-студентите за специалност „Европеистика“

От фиг. 21 изглежда, че първият подпериод трябва да бъде 2004-2013 година, но така остават само две години за втория подпериод. Въпреки това разделянето е извършено като е анализиран само първият подпериод.

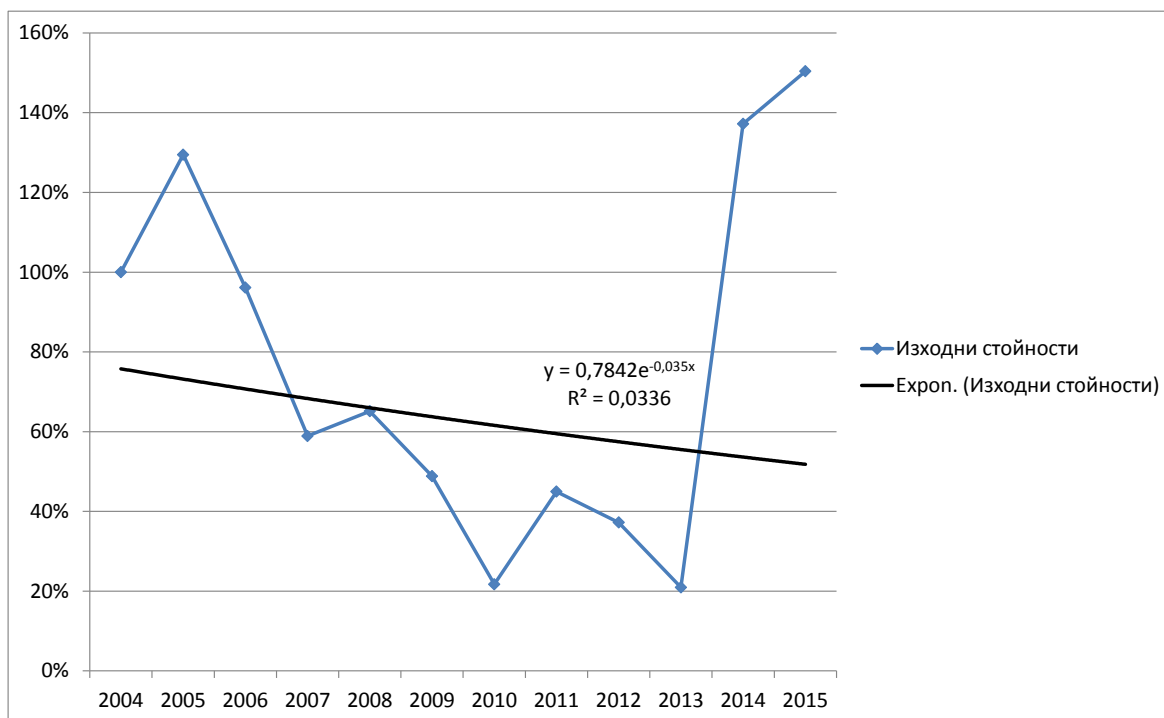
След разделянето първият модел е адекватен и обяснява 64,7% от дисперсията на изходните стойности. През периода 2004-2013 година общият брой на кандидат-студентите за специалност „Европеистика“ е намалявал средногодишно с 12,1%.

Фиг. 22. Динамика на общия брой на кандидат-студентите за специалност „Европеистика“

За броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Европеистика“ като първо желание, експоненциалният модел не е адекватен.

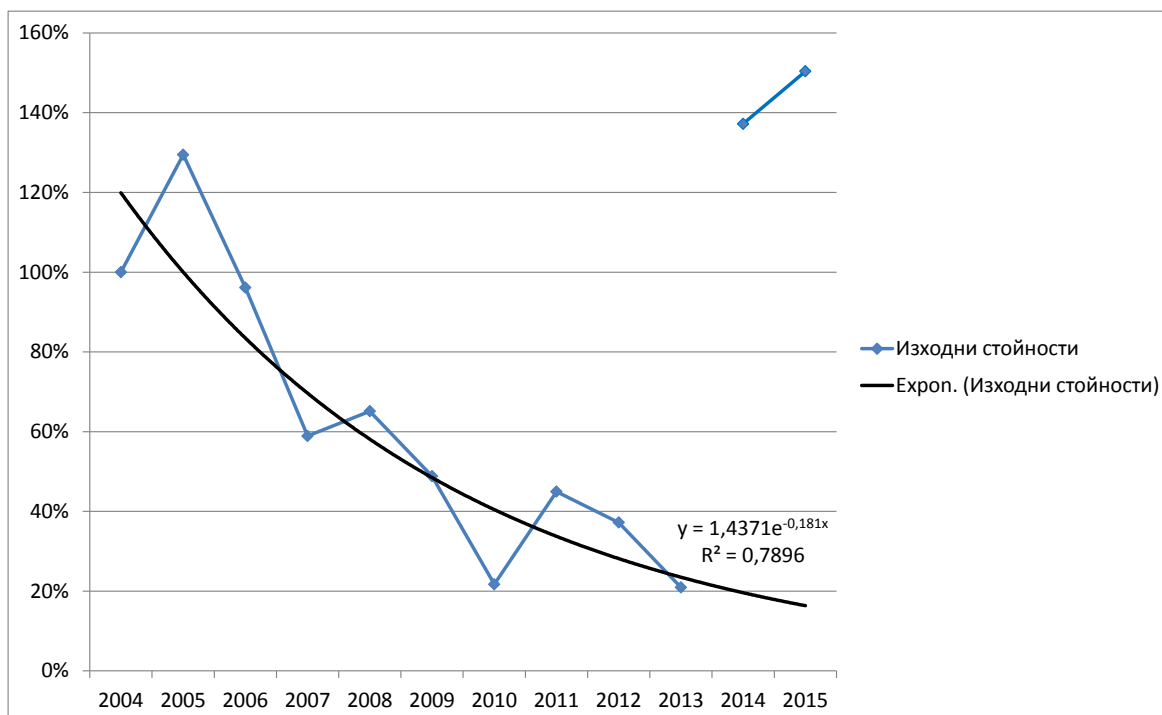
Фиг. 23. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Европеистика“ като първо желание

Отново първият подпериод ще бъде 2004-2013 година, а вторият 2014-2015 година, макар че вторият подпериод е много къс.

След разделянето моделът за 2004-2013 година е адекватен и обяснява 79,0% от дисперсията на изходните стойности. През периода 2004-2013 година броят на кандидат-студентите, посочили специалност „Европеистика“ като първо желание, е намалявал средногодишно с 18,1%.

Фиг. 24. Динамика на броя на кандидат-студентите, посочили специалност „Европеистика“ като първо желание

Пикът през 2011 година може да бъде обяснен с въвежданото на матурите като начин на прием в специалност „Европеистика“, но той е последван от двугодишен спад.

4. АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

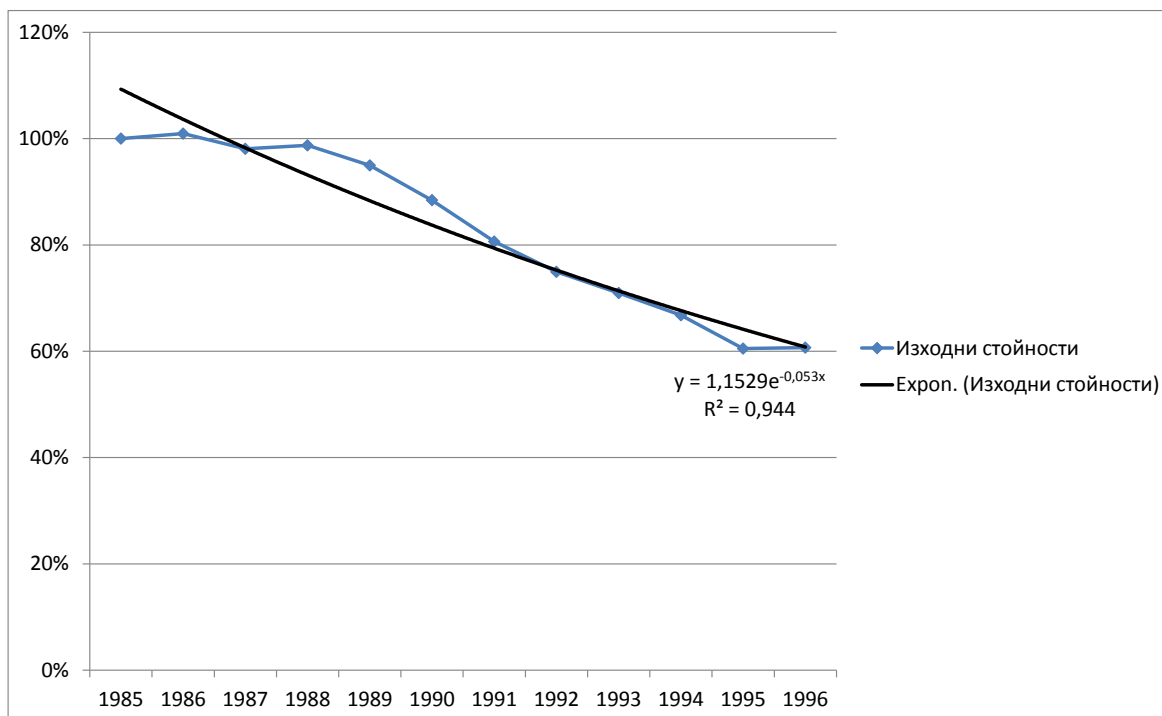
Тъй като най-честото обяснение за намаляването на броя на кандидат-студентите е намаляването на раждаемостта в миналото и оттам намаляването на кохортите, които завършват средно училище в настоящето (т.е. общият брой на потенциалните кандидат-студенти на национално равнище), беше изследвана и динамиката на тези два индикатора.

От Лабораторията за анализи и проучвания към Университетския център за управление на качеството бяха получени данни за разпределението на кандидат-студентите по възраст за годините от 2006 до 2011, включително. През всяка от тези години най-голям дял от кандидат-студентите са имали деветнадесетгодишните, следвани от осемнадесетгодишните (което всъщност е една и съща възрастова кохорта, просто родените през една година се оказват 18 или 19 годишни в зависимост от това дали рождената им дата е преди или след кандидатстването в университета). Затова от НСИ бяха взети данни за броя на живородените деца от 1985 до 1996 година, включително, което съответства на изпреварване от 19 години спрямо периода 2004-2015 година.

От броя на живородените деца бяха изчислени темповете на растеж при постоянна основа 1985 година и след това отново беше използван експоненциален

модел, който е адекватен и обяснява 94,4% от дисперсията на изходните стойности. Броят на живородените деца 19 години по-рано е намалявал средногодишно с 5,3%.

Фиг. 25. Динамика на броя на живородените деца 19 години по-рано

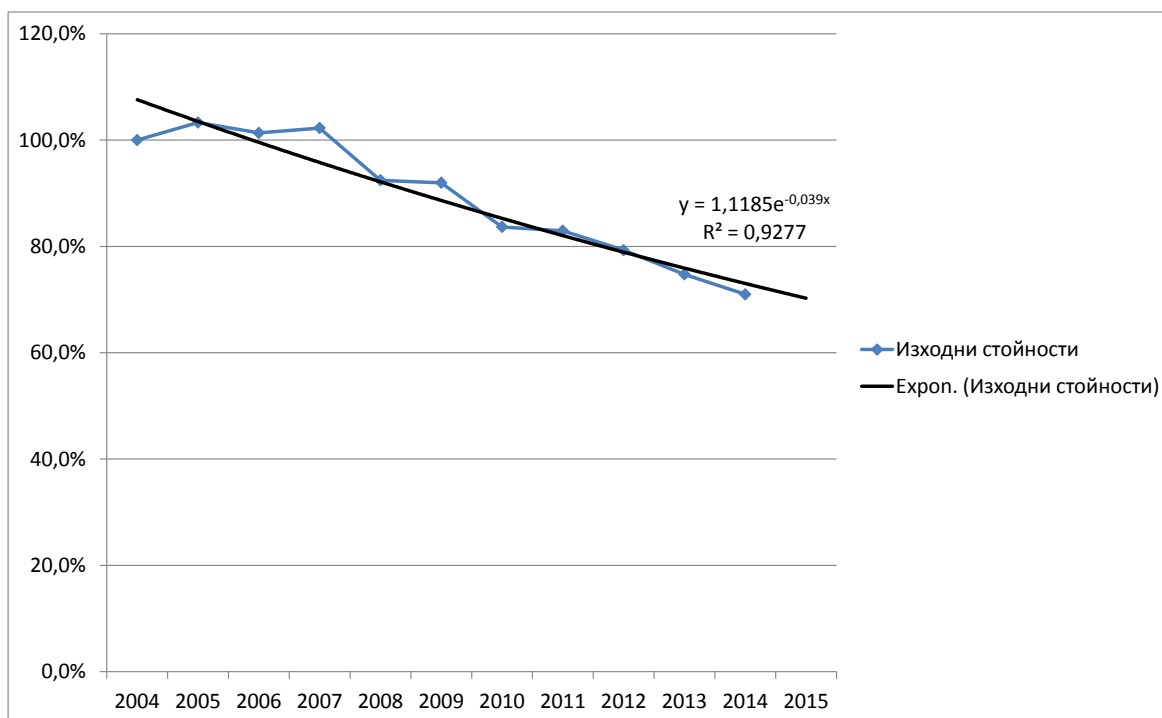

От сайта на НСИ¹ бяха взети данни за броя на завършващите средно образование за периода 2004-2014 година.

От броя на завършващите средно образование бяха изчислени темповете на растеж при постоянна основа 2004 година и след това отново беше използван експоненциален модел, който е адекватен и обяснява 92,8% от дисперсията на изходните стойности. Броят на завършващите средно образование е намалявал средногодишно с 3,9%.

¹ Статистически данни – Демографска и социална статистика – Образование и учене през целия живот – Основно и средно образование (начално, прогимназиално и гимназиално) – Завършили – Завършили по степени на образование, статистически зони, статистически райони и области

Фиг. 26. Динамика на броя на завършващите средно образование

Отразените във фиг. 25 и фиг. 26 данни категорично свидетелстват, че трендовете на демографска промяна – възрастова и образователна – са нещо различно от разгледаните преди това тенденции в интереса към специалностите на Философски факултет. Причината за загуба на интерес към образованието във Философски факултет не са в демографските тенденции. Поради което е важно да се вгледаме още веднъж в резултатите от проведеня анализ на данните за специалностите от факултета.

Получените дотук резултати могат да се обобщят в следната таблица:

Табл. 1. Среден темп на прираст (%)

Специалност	Общо	Първо желание
Софийски университет	-5,3	
Философски факултет	-6,6 ¹	-7,5
Философия	-23,8	-11,8
Психология	-7,5	-10,0 ² -21,0 ³
Социология	-21,9	-17,8
Политология	-18,9	-16,3
Публична администрация	-16,3	-18,3
Културология	-16,4	-15,0 ⁴ -19,3 ⁵
Библиотечно-информационни науки	-19,2	-15,0 ⁶ -22,9 ⁷
Европеистика	-12,1 ⁸	-18,1 ⁸
Брой на живородените 19 години по-рано	-5,3	
Брой на завършващите средно образование	-3,9 ¹	

¹ без 2015 година

² за 2004-2009 година

³ за 2010-2015 година

⁴ за 2004-2010 година

⁵ за 2011-2015 година

⁶ за 2004-2008 година (моделът не е адекватен)

⁷ за 2009-2015 година

⁸ за 2004-2013 година

От тази таблица веднага могат да се направят няколко извода:

1. Всички средни темпове на прираст са отрицателни и в пъти надхвърлят отрицателния демографски прираст. Тоест за всяка отделна специалност и за факултета като цяло броят на кандидат-студентите намалява, независимо дали става въпрос за кандидат-студенти общо или само за посочилите първо желание. Това най-вероятно се дължи на вътрешни за Философски факултет причини, а не на външни, неподдаващи се на управленски контрол фактори.

2. За общия брой на кандидат-студентите повечето средни темпове на прираст са двуцифрени. Тоест общият брой на кандидат-студентите е намалявал с двуцифрено число проценти всяка година спрямо предходната ѝ. В това отношение относително най-добре е специалност „Психология“ и факултетът като цяло (доколкото разполагането във времето на моментните пикове и спадове на отделните специалности изглежда води до тяхното уравнивяване, а не до тяхното наслагване, а това забавя тенденцията на спад общо за факултета). Най-тревожна е ситуацията в специалностите „Философия“ и „Социология“, където всяка година общият брой на кандидат-студентите е с около една пета до една четвърт по-малък от предходната.

3. За броя на кандидат-студентите, посочили специалност от Философски факултет на първо място, **всички** средни темпове на прираст са двуцифрени. Отново изключение прави факултетът като цяло, като отново обяснението е в това, че моментните флукутации на отделните специалности изглежда се уравнивяват взаимно, а не се наслагват. Най-тревожна е низходящата тенденцията за специалностите „Библиотечно-информационни науки“ и „Психология“, като и при

двете специалности най-големият спад е в годините след въвеждането на матурата като начин на прием.

4. Намалването на раждаемостта в миналото и намаляването на броя на завършващите средно образование може да обясни част от намаляването на броя на кандидат-студентите, но в никакъв случай това не е единствената, камо ли основната причина. Най-малкото, ако това допускане беше вярно, не бихме могли да регистрираме различия в трендовете по специалности. Докато за университета като цяло, за факултета като цяло и за специалност „Психология“ средният темп на прираст на общия брой на кандидат-студентите се доближава до средния темп на прираст на броя на живородените, то за останалите специалности средният темп на прираст на общия брой на кандидат-студентите е в пъти по-висок от средния темп на прираст на броя на живородените. А средният темп на прираст на броя на завършващите средно образование е още по-нисък. Тоест причините за отлива на кандидат-студенти трябва да се търсят другаде.

4. Резултатите ни насочват към едно възможно, и много буквално, в географски смисъл, „другаде“. На всички графики прави впечатление, че тенденцията се „пречупва“ след 2006 година. Това не е случайно, тъй като през 2007 година България става член на Европейския съюз и достъпът на български студенти до университетите в ЕС става много по-лесен. Затова може същият анализ да се направи само за периода 2006-2015 година. Резултатите от този анализ са обобщени в следната таблица:

Табл. 2. Среден темп на прираст (%)

Специалност	2004-2015		2006-2015	
	Общо	Първо желание	Общо	Първо желание
Софийски университет	-5,3		-5,6	
Философски факултет	-6,6 ¹	-7,5	-6,4 ¹	-6,9
Философия	-23,8	-11,8	-25,3	-12,7
Психология	-7,5	1,9 ²	-7,4	2,2 ²
Социология	-21,9	-17,8	-23,0	-17,4
Политология	-18,9	-16,3	-20,1	-16,3
Публична администрация	-16,3	-18,3	-16,7	-15,8
Културология	-16,4	-2,4 ²	-16,7	-1,2 ²
Библиотечно-информационни науки	-19,2	8,0 ²	-20,7	8,4 ²
Европеистика	-4,2 ²	-3,5 ²	-1,0 ²	2,5 ²
Брой на живородените 19 години по-рано	-5,3		-6,2	
Брой на завършващите средно образование	-3,9 ¹		-4,6 ¹	

¹ без 2015 година

² моделът не е адекватен

От табл. 2 е видно, че отпадането на първите две години от анализа не променя чувствително стойностите на средните темпове на прираст и не винаги средните темпове на прираст намаляват. Основната причина е, че няма дълъг динамичен ред преди 2006 година. На практика преди 2006 година има само две години, така че е напълно обяснимо, че моделите не се променят съществено след тяхното отстраняване. Тоест влизането на България в ЕС, макар че несъмнено

влияе, не е фактор, чието влияние може да бъде безспорно потвърдено от разполагаемите данни.

Изводът, който се налага, е, че, първо, никой отделен фактор няма потенциала самостоятелно да обясни намаляването на броя на кандидат-студентите, а най-вероятно има съвместно влияние на повече фактори. И второ, разгледаните в текста фактори едва ли са всички фактори, т.е. трябва да се търсят и други фактори, които биха могли да обяснят намаляването на броя на кандидат-студентите.

References

Velichkova, N., 1981. Statisticheski metodi za izuchavane i prognozirane razvitiето na sotsialno-ikonomichestki yavleniya. Sofia: Nauka i izkustvo.

Haralampiev, K., 2012. Vuvedenie v osnovnite statisticheski metodi za analiz. Sofia: Balon.

Oakshott, L., 2009. Essential quantitative methods for business, management and finance. Palgrave Macmillan